

Voorpret is een groot goed, maar het verheugen op Justus' verjaardag begon wel heel lang van tevoren. In december 2008 ontvingen wij, de vrienden van de jarige, een e-mail van zijn vrouw: of we de namiddag en avond van de 6de december 2009 als-jeblijft vrij wilden houden.

Ik had de grote agenda van volgend jaar pas een paar dagen in huis. Het prijsje zat er nog op, alle dagen waren nog onbeschreven. Niets veelbelovender dan een lege agenda. Als verse sneeuw zonder voetsporen, als stilte vlak voor de eerste noten klinken. Zolang er nog niets in de agenda staat, is alles nog mogelijk: de verre reis die we al zo lang in ons hoofd hebben, drie maanden onafgebroken in afzonde-

ring aan een boek werken, een zee van tijd om een gedachte van bron tot monding te volgen.

Dat alles allang niet meer mogelijk was, wist ik ook wel, maar ik wilde de illusie van een onbevleete toekomst alleen nog even laten voortduren. Op de kleine kalender van het komend jaar, afgedrukt op de laatste bladzij van het huidige, waren tal van data omcirkeld. Van een pijl of sterretje voorzien dat verwees naar een afkorting in de kantlijn. Codes voor lezingen, deadlines, tandartsafspraken. Ik had alleen nog niet de moeite genomen ze in de nieuwe agenda te noteren.

Dat deed ik nu, maar niet voor ik eerst bij donderdag 3 december 'Justus, zestig' had geschreven. En bij zondag 6 in grote letters: 'J. viert zijn verjaardag!' Met gemengde gevoelens, want het staat me tegen lang van tevoren de dag en het uur te kennen, en waarom ik daar met wie zal zijn.

* * *

Wat er die avond gebeurd is, wat zich ontvouwde, zal ik niet gauw vergeten. Ontvouwen is het woord niet, het was eerder alsof iets Justus omsloot. Zoals in de psalmtekst: 'Mij mag het duister omsluiten, licht worde nacht om mij heen.' Hij was die avond

omringd door vrouw en kinderen, door familie en vrienden, door al zijn dierbaren. Maar als ik hem voor me zie, staat hij alleen in de versierde ruimte.

* * *

Zes weken voor het zover was, ontvingen wij de uitnodiging van de jarige zelf. Zestig worden, hij probeerde eraan te wennen, schreef hij. 'Maar het wil nog niet echt lukken. Misschien nadat ik een glas met jullie gedronken heb.'

Ik schreef het definitieve tijdstip waarop het feest zou beginnen over in mijn agenda, het adres kende ik uit mijn hoofd. Jetta en Justus wonen er al jaren, eerst met één kind, uit haar vorig huwelijk, later met twee. We hebben er kaarten naartoe gestuurd van verre en dichtbij eilanden, geboortekaartjes, boeken, uitnodigingen.

Onder aan de uitnodiging van Justus stond nog een naam die ik niet kende, een zin met een uitroepteken. Of we wilden zorgen dat we in ieder geval voor zes uur aanwezig waren, want rond die tijd wachtte ons het optreden van Mateus Emilio Batista! Justus kennende was Batista geen illusionist of een buikdansende travestiet, maar een muzikant net als hij. Voorzichtig begon ik me te verheugen,

geen beter feest dan een feest waar live muziek gemaakt wordt.

* * *

Of ik een lied wilde schrijven, vroeg Jetta me, bij voorkeur op een eenvoudige melodie die iedereen kende. Gretig nam ik het verzoek aan. Ik betreur het dat ik mijn rijmdrift niet meer jaarlijks op de sinterklaasgedichten kan botvieren, onze volwassen kinderen vieren het feest niet, of met vrienden. Elk jaar vermannen wij ons en roepen dat het niet geeft, echt helemaal niet. We hebben ervan genoten zolang het duurde, maar voor alles is een tijd. Knarsetandend schortten we ons verlangen op, en hopen op kleinkinderen.

Een lied voor Justus, over Justus. Op het moment dat ik ervoor ging zitten, besepte ik hoe weinig ik van hem wist. Althans geen gênante feiten waar ik grappen over kon maken. Geen anekdotes die hem zouden doen blozen. Geen stuitende eigenschap, geschikt voor het refrein, die iedereen onmiddellijk zou herkennen en luider doen zingen. Justus heeft veel van zijn vader gehouden, een cellist over wie hij nog altijd met liefde spreekt. Toen ik Justus leerde kennen, was zijn vader kort tevo-

ren gestorven. Ons eerste gesprek ging over hem. Zelf is Justus een toegewijde, misschien wat al te beschermende vader. De zoon die hij was, de vader die hij is, van beiden zou ik pas iets gaan begrijpen nadat ik de brief gelezen had die ik daags na zijn verjaardag ontving. Maar zover was het nog niet, ik wist nog van niks.

Justus is goed gezelschap maar geen groot prater. Heel anders dan de spraakwerval aan wie hij me deed denken toen ik hem voor het eerst ontmoette. Frappant, net Pierre Jansen, dacht ik, maar dan met krullen. Niet iedereen zal die naam iets zeggen, maar Jansen was in de jaren zestig een bekende televisiepersoonlijkheid. Geen knappe, wel een innemende man, die als hij 'de mensen thuis' uitlegde wat er zo schitterend was aan een Vermeer of Van Gogh, geen moment stilstond. Lange armen had hij, en expressieve grote handen. Als hij die uitstreekte, bewoog heel zijn tengere lichaam mee, van voor naar achteren, van links naar rechts, alsof de figuren van het doek af dansten en hij ze probeerde te vangen.

Nu krullen Justus' haren niet meer en ze zijn met grijs doorschoten. Ook hij heeft iets innemends, maar hij lijkt het zich niet bewust of is te verlezen om er gebruik van te maken. Of is het juist het

schuwe dat hem zo beminnelijk maakt? Hij kleedt zich met zorg, maar draagt vrijwel altijd zwarte en nachtblauwe jasjes, met donkere overhemden die hem nog magerder maken dan hij al is. Hij kan er zo mee naar een begrafenis, aan een groeve staan. Geen lichtgevende man, tot hij met zijn accordeon het podium oploopt en het licht zoekt. Geen verleider, geen flirt, geen versierder, over scheve schaatsen kon ik evenmin uitweiden.

* * *

Geen moment dacht ik aan een geheim. Nooit had ik Justus gezien als iemand die zich liever niet op een woordenstroom laat meevoeren, omdat die hem ergens brengen kan waar hij niet zijn wil.

* * *

Toen mijn kladblok al te lang leeg bleef, belde ik Jetta. Waar moest mijn lied over gaan, behalve over ouder worden maar dat worden we allemaal. Dat was niet speciaal des Justus. 'Zijn geboortedatum,' antwoordde ze, 'eerst hij op de derde en twee dagen later Sinterklaas. Voor een kind is dat niet leuk, dat kun je je wel voorstellen.'

Dat kon ik, want mijn verjaardag valt precies tussen Sinterklaas en Kerstmis. Als ik het voor het zeggen had gehad, was ik ook in een andere maand geboren. Terwijl ze mij in vertrouwen nam over nog weer een andere verrassing voor haar man, schreef ik de eerste zin alvast op.

‘Ben je er nog?’ vroeg ze.

‘Ja, ik luister.’

‘Nou, de kostuums zijn al gehoord. Stijn en Koen halen ze zelf af, en ze mogen zich bij de buren verkleden.’

De man die Sinterklaas zou spelen, Stijn, kende ik al jaren, zijn knecht alleen van naam. Koen had sinds enige tijd accordeonles van Justus en wilde het lied wel begeleiden.

‘Maar je houdt je mond, hè. Justus mag het absoluut niet weten.’

‘Uiteraard, ik zwijg als het graf.’

Toen ik ophing, stond het eerste couplet op papier:

Zie het grijs al in zijn manen,
Kappers staakt uw wild geraas,
Justus' zestigste is gekomen,
Concurreert met Sinterklaas.

Deze verjaardag was niet bepaald een surpriseparty, maar het optreden van Sint en Piet was dat wel. Een surpriseact binnen een verjaarsfeest waarvan alle elementen – de gasten, het eten, het optreden van Batista – uitvoerig met de jarige waren besproken. Ik grinnikte bij het vooruitzicht hoe Justus zou reageren en zon op een mogelijkheid de act van Sint en Piet zo uit te breiden dat het lied erbij aansloot. Eerst de act en dan het lied, of andersom, dat liet ik nog even in het midden.

Ik houd van verrassingen waar veel mensen bij betrokken zijn, zolang ik maar niet zelf het slachtoffer ben. De meest hilarische surpriseparty waarvan ik getuige ben geweest, zag ik in een theater, in een toneelstuk van Alan Ayckbourn. Het is avond, na zessen en het toneel stroomt vol feestgangers: vrienden en collega's van de jarige, die zijn opwachting nog moet maken. Op een teken van de gastvrouw, gekleed in sexy cocktailjurk, verstoppen de feestgangers zich achter stoelen en banken, onder het berenvel voor de open haard, tussen de gordijnen, ja zelfs achter een kamerplant. Als we even later een sleutel in de voordeur horen omdraaien, dempt de gastvrouw gauw wat lichten.

Dan verschijnt de jarige ten tonele. Als hij zijn vrouw ziet in haar oogverblindende jurkje, raakt hij

zo opgewonden dat hij naar boven stormt. Halverwege de trap begint hij zich al uit te kleden. Intussen roept hij naar beneden dat de Viking in aantocht is. Het is alweer veel te lang geleden dat de Viking een vrouwtje heeft verslonden. Even mijn knuppel pakken en mijn helm... Ja, ik heb hem. Pas maar op, ik kom je haaalen... Terwijl hij met zijn vuisten bronstig op zijn borstkas trommelt, daalt hij met drie treden tegelijk de trap weer af. Op dat moment gaan alle lichten in de kamer aan en komen de gasten uit hun schuilplaatsen tevoorschijn. 'Verrassing!' klinkt het als uit één mond. En daar staat de jarige, spiernaakte Viking, getooid met een heuse Vikinghelm uit een feestwinkel, een leren badmuts met twee wijduitstaande hoorns. Hij slaat een hand voor de ogen, de andere voor zijn kruis, en krimpt ineen.

* * *

De herinnering aan die scène zette me niet aan het denken. Geen moment vroeg ik me af of Justus onze verrassing wel op prijs zou stellen. Het lied schreef ik in nog geen uur tijd, tijdens een treinreis. Het werd niet half zo geestig als ik hoopte, maar meer zat er niet in. Hoe ging dat Duitse gezegde ook alweer: 'Was sich liebt, das neckt sich'?

Maar veel verder dan een plaagstootje durfde ik in dit geval toch niet te gaan. Over een zachtmoedig mens was het slecht grappen maken. De draak steken met iets onvast, onzeker in zijn gedrag, dat me soms trof als ik hem een poos niet had gezien, leek me ongepast. Ik beurde mezelf op: als alle gasten mijn tekst uit volle borst meezongen, had het gebaar hopelijk het gewenste effect. Toen ik me Justus op zijn zestigste verjaardag voorstelde – omringd door familie en vrienden, slierten gekleurde serpentine als een warrige ketting om hals en schouders – glimlachte hij van oor tot oor.

* * *

Bij het verheugen op een feest, rijst vroeg of laat de vraag: wat doe ik aan? Al een paar keer had ik mijn handen door mijn kast laten dwalen. Het gebaar, de hand op de schouder van de jurk, leek wel zo vriendschappelijk, maar het ging er hard aan toe. De een was te zwart, de ander te saai, te kort... De rode jersey dan misschien? Even passen, te nauw, dat dacht ik al. Geen beter excuus voor een nieuwe jurk dan een jarige vriend. In wezen kocht ik de jurk niet voor mezelf, maar voor Justus. Door me in het nieuw te steken liet ik zien hoe belangrijk hij voor me was.